

تعیین حق الزحمه‌ی

حسابرسی

غلامحسین دوانی

محلی انگلیسی و ایرلندی که سراسری نبوده‌اند صورت گرفته و به نام «خوب و بد و زشت در حرفه‌ی حسابداری بریتانیا» در آوریل ۲۰۰۴ منتشر شده نشان می‌دهد کوچک‌ترین مؤسسه دارای درآمد سالانه‌ای معادل ۲۰,۰۰۰ پوند و بزرگ‌ترین آن ۳/۷ میلیون پوند بوده است. از مجموع خدمات این ۱۰۲ مؤسسه‌ی حسابرسی که در انگلستان و ایرلند مشغول هستند ۶۲ درصد مربوط به خدمات حسابداری و مالیات، ۱۳٪ حسابرسی، ۳٪ خدمات مالی، ۵٪ خدمات مشاوره‌ای ویژه‌ی مالیاتی و ۱۱٪ مربوط به خدمات مشاوره‌ی بازرگانی بوده است. کم‌ترین سود هر شریک این ۱۰۲ شرکت ۲۱,۰۰۰ پوند و بیش‌ترین آن ۲۶۰,۳۰۰ پوند و طبقه بندی مؤسسات در این تحقیق به شرح زیر بوده است:

مؤسسات با درآمد بین ۲۰۰,۰۰۰ تا ۵۰۰,۰۰۰ پوند

مؤسسات با درآمد بین ۲۰۰,۰۰۰ تا ۵۰۰,۰۰۰ پوند

مؤسسات با درآمد بیش‌تر از ۱,۰۰۰,۰۰۰ پوند

نمایه‌ی یک خلاصه وضعیت مؤسسات حسابرسی انگلستان را در سال ۲۰۰۴ نشان می‌دهد.

حق الزحمه‌ی حرفه‌ی حسابرسی به دلیل دولتی بودن و از آنجا که دولت خود از دریافت کنندگان این خدمات است همه ساله بر اساس نرخ‌هایی شبیه نرخ‌های مایحتاج عمومی اعلام می‌شود

حاشیه‌ی سود خالص X نرخ میانگین ساعتی X کارآیی X توان سرپرستی = سود هر شریک

در این فرمول توان افراد تحت سرپرستی از شعار افراد سرپرستی هر شریک که اغلب به آن اهرم گفته می‌شود و زمان در دسترس هر یک از افراد تشکیل می‌شود.

کارآیی از بهره‌وری (درصد زمان در دسترس که به حساب صاحبکاران منظور می‌شود و نرخ پوشش یعنی میزان زمان حذف (یا اضافه شده) تشکیل می‌شود.

نرخ ساعتی میانگین عبارت از نرخ میانگین مؤسسه‌ی حسابرسی پس از write offهاست.

حاشیه‌ی سود خالص نشان دهنده چگونگی مدیریت اثر بخش هزینه‌ها در مؤسسه‌ی حسابرسی است. بر این اساس نمایه‌ی خلاصه وضعیت مؤسسات حسابرسی در کشور انگلستان تعداد مؤسسات حسابرسی در بریتانیا و آمریکا نشان‌دهنده‌ی وضعیت یکسان درآمدی و یا یک متوسط موزون نیست. بر اساس تحقیق ویژه‌ای که پیرامون فعالیت ۱۰۲ مؤسسه‌ی حسابرسی

فعالیت حسابرسی همچون همه‌ی فعالیت‌های انتفاعی چارچوب قانونمند

و در چارچوب فعالیت‌های غیر انتفاعی برای تعیین حق الزحمه است. بررسی‌های تجارب حرفه‌ای مؤسسات بزرگ حسابرسی نشان می‌دهد که قیمت‌گذاری خدمات حسابرسی فرآیندی پیچیده فارغ از روابط معمول عرضه و تقاضای محصولات عمومی است زیرا ما در عمل با واحد استاندارد قیمت‌گذاری خدمات حسابرسی مواجه نیستیم.

گزارش حسابرسی تولید ریسک است پس بدیهی است که قیمت‌گذاری محصولات ناشی از فعالیت حسابرسی متضمن بهای خطر ناشی از گزارش حسابرسی، شهرت و اعتبار حسابرس، مسئولیت حسابرس یا مؤسسه‌ی حسابرسی

هزینه‌های عملیاتی مبتنی بر حجم رسیدگی‌ها باشد.

یک تحقیق مستند که توسط انجمن حسابداران خبره انگلستان در سال ۲۰۰۵ صورت گرفته سود هر شریک در مؤسسات حسابرسی جهان را در فرمول زیر خلاصه کرده است.

نمایه‌ی یک - خلاصه وضعیت مؤسسات حسابرسی انگلستان

شرح	بدترین عملکرد	عملکرد ضعیف	عملکرد متوسط	عملکرد مناسب	بهترین عملکرد
درآمد هر شریک (پوند)	۱۰,۰۰۰	۱۶۰,۴۸۲	۲۴۲,۴۳۱	۳۳۰,۰۰۰	۷۸۰,۰۰۰
درآمد هر یک از شرکا (پوند)	۱۰,۰۰۰	۳۳,۵۵۹	۴۰,۴۴۴	۴۹,۴۳۶	۸۱,۲۷۵
% سود قبل از پرداخت حقوق شرکا (پوند)	(۲۱۰)	۲۱	۲۸	۳۶	۶۴
سود هر شریک (قبل از کسر حقوق شرکا) (پوند)	(۲۱,۰۰۰)	۴۴,۰۰۰	۶۲,۶۸۳	۱۰۰,۰۰۰	۲۶۰,۳۰۰
% کارکنان به شریک	۱:۱	۴/۱:۱	۶:۱	۷/۸:۱	۲۰/۵:۱
ساعات کار محاسبه شده سالانه هر شریک	۴۰۵	۶۲۵	۸۰۰	۹۵۴	۱,۸۰۰
ساعات کارکرد واقعی انجام شده هر شریک	۱۸۷	۶۰	۲۷	۱۱	(۱۲۶)
ضریب سرابری هر یک پوند حق الزحمه‌ی کارکنان	۲,۰۰۹	۳/۰۴	۳/۳۷	۳/۷۱	۵/۰۶
نرخ ساعتی با حقوق ۳۵,۰۰۰ پوند برای هر یک از کارکنان	۳۳	۶۲	۷۰	۷۹	۱۰۵
ضریب سرابری هر یک پوند حق الزحمه کارکنان برای حقوق‌های ۳۵,۰۰۰ پوند	۱/۵۹	۲/۹۹	۳/۳۷	۳/۸۱	۵/۰۶

منبع: کتاب بازار جهانی حسابرسی - انتشارات مؤسسه‌ی حسابرسی و خدمات مالی دایرایان ۱۳۸۶

متأسفانه علیرغم این بدیهیات، حق الزحمه‌ی حرفه‌ی حسابرسی به دلیل دولتی بودن و از آنجا که دولت خود از دریافت کنندگان این خدمات است همه ساله بر اساس نرخ‌هایی شبیه نرخ‌های مایحتاج عمومی اعلام می‌شود. این نرخ‌ها که میراث شوم سرمایه داری دولتی است باعث شده که حتی نهاد دولتی حسابرسی برای کسب سود بیش‌تر به سودسازی از طریق پر کردن تایم‌شیت‌ها و ... روی آورد که همین تجربه‌ی ناپسند عملاً به درون مؤسسات حسابرسی خصوصی هم انتقال یافته است.

نگاهی به مصاحبه‌های مندرج در نشریات حرفه‌ای دولتی نشان از عمق بی توجهی برخی حساب‌رسان و صاحب‌نظرانی دارد که عمری را در فعالیت حسابرسی دولتی گذرانیده و سرآمد تجربه‌ی آنان کم و یا زیاد کردن بندهای حسابرسی بوده ولی از محتوای اصلی پیام فعالیت حسابرسی که همانا «اعتبارخشی در چارچوب مسئولیت‌های اجتماعی در محیط پر از ریسک» غافل بوده و هستند. از دیدگاه

تعیین حداقل حق الزحمه‌ی ساعتی خدمات حسابرسی همانقدر مبتنی بر منطق و عقل و علم و تجربه است که بر خلاف آن بخواهیم مقادیر خدمات متفاوت حسابرسی را به صورت حداکثری تعیین قیمت کنیم

این گونه افراد چنانچه حق الزحمه‌ی یک فعالیت حسابرسی، میلیارد تومانی باشد - بدون توجه به ابعاد فعالیت حسابرسی و حجم رسیدگی - حتماً و الزاماً فساد صورت گرفته و لذا هیچ حسابرسی حق سوار شدن ماشین مدل بالا ندارد؟! این گونه حساب‌رسان ترجیح می‌دهند فعایت‌های بزرگ حسابرسی را با قیمت‌های نازل دولتی انجام اما در مقابل مأموریت‌های خارج از کشور چندگانه را به ضرب و زور تاثیر در بندهای گزارش حسابرسی انجام دهند و لذا شاهد بودیم که مثلاً برای چک لیست حقوق یک شرکت ایرانی مستقر در لندن خارج از کشور - تعداد ۴ الی ۵ مدیر ارشد حسابرسی، مشغول بررسی لیست و ارقام آن باشند؟! ریسک و مسئولیت‌های حرفه‌ای و اجتماعی (که ابعاد این مسئولیت‌ها در بسیاری موارد ناشناخته) است باعث می‌شود قیمت‌گذاری خدمات ناشی از حسابرسی علیرغم همه‌ی فرمول‌های پیش‌گفته و تجربیات جهانی در بسیاری موارد همسان ریسک فعالیت‌های آن

نباشد، تعیین حداقل حق الزحمه‌ی ساعتی خدمات حسابرسی همانقدر مبتنی بر منطق و عقل و علم و تجربه است که بر خلاف آن بخواهیم مقادیر خدمات متفاوت حسابرسی را به صورت حداکثری تعیین قیمت کنیم. گذراندن زندگی اقتصادی در جهان امروز بیش‌تر شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی (منجمله مؤسسات حسابرسی) را به سوی فعالیت برندسازی و سرقفلی دانش کشانیده که بهای این پدیده متغیر و تحت تاثیر عوامل مختلفی همچون نیروهای انسانی کارآزموده، دسترسی به تکنولوژی روزآمد، تجربیات مدون، توانایی تجزیه و تحلیل فردی و جمعی، بینش و تیزهوشی، استخراج ماهیت فعالیت‌ها و ... قرار دارد. لذا بحث‌ها و میزگردهای که پیرامون حق الزحمه‌ی حسابرسی صورت می‌گیرد اگر نتواند حول و حواشی مفروضات فوق باشد گمراه‌کننده است و فعالیت حسابرسی را در مسیر توهمات خود شیفتگانی قرار می‌دهد که مخل حسابرسی و شفاف‌سازی هستند. ■